

Protocol Kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag

**Meldcode, inclusief afwegingskader voor gastouderopvang,
kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang**

**bestemd voor alle betrokken beroepskrachten bij
Kinderopvang 't Kasteel**

Deze meldcode voor de kinderopvang is gebaseerd op het voorbeeldprotocol Meldcode en is ontwikkeld in samenwerking met de LVAK. De Meldcode gaat in op de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Colofon

Samenstelling en wijzigingen voor Kinderopvang 't Kasteel, februari 2024, door Gerda Oomkes en Sjoukje van der Vlist – de Vries.

INHOUDSOPGAVE

1. Achtergrondinformatie	1
2. De Meldcode.....	2
Meldnormen	2
Situaties van onveiligheid	2
Acute onveiligheid	2
Structurele onveiligheid.....	2
Disclosure.....	2
Afwegingsvragen	3
3. Overzicht wettelijke verplichte stappen	4
4. Omschrijving van de stappen	5
Stap 0. Kind bespreking.....	5
Stap 1. In kaart brengen van de signalen	5
Stap 2. Collegiale consultatie.....	6
Stap 3. Gesprek met ouders/verzorger(s) en kind	6
Stap 4. Wegen van geweld en/of kindermishandeling.....	6
Stap 5. Beslissen met Veilig Thuis aan de hand van afwegingskader	7
Het afwegingskader:	7
Meldnormen: in welke situaties moeten beroepskrachten melden?	7
Het afwegingskader in beeld	8
Stap 6. Evaluatie	10
Stap 7. Nazorg	10
5. Meldplicht bij een vermoeden van een (mogelijk) geweld- of zedendelict door een medewerker jegens een kind	11
Stap 1. Signaleren en direct melding doen van vermoeden van geweld- of zedendelict jegens een kind bij houder.....	11
Melding over de directie.....	11
Stap 2. In overleg treden met vertrouwensinspecteur	11
Stap 3. Aangifte doen.....	11
Het regelen van opvang voor kind(eren) en verzorger(s).....	11
Stap 4. Handelen naar aanleiding van het onderzoek van de politie	12
Arbeidsrechtelijke maatregelen	12
Stap 5. Nazorg bieden en evalueren	12
Nazorg bieden.....	12
Evalueren	12
6. Wettelijke beslissingen	13
Verantwoordelijkheid	13
Vertrouwelijke informatie.....	13
Omgaan met privacy.....	13
Kinddossier – documenteren.....	13
Informatie over meldrecht in relatie tot beroepsgeheim.....	14
Meldrecht	14

PROTOCOL Kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag

Zorgplicht	14
7. Kindcheck	15
8. Eergerelateerd geweld / meisjesbesnijdenis	15
9. Participatie van kinderen	15
Tips voor gesprek.....	15
Bijlage 1. Acute, Structurele onveiligheid en Disclosure	16
Acute onveiligheid	16
Toelichting	16
Voorbeelden	16
Structurele onveiligheid	17
Toelichting	17
Voorbeelden	17
Disclosure.....	17
Toelichting	17
Bijlage 2. Vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling	18
Vormen van kindermishandeling.....	18
Lichamelijke (fysieke)mishandeling	18
Emotionele (psychische) mishandeling	18
Lichamelijke (fysieke) verwaarlozing	18
Emotionele (psychische) verwaarlozing	19
Seksueel misbruik	19
Combinaties	19
Bijlage 3. Signalenlijst	20
Lichamelijke signalen	20
Verslaving aan alcohol of drugs	20
Kenmerken verzorgers/gezin.....	20
Sociaal-economische problemen	21
Signalen seksueel misbruik	21
Lichamelijke signalen	21
Psychosociale signalen.....	21
Afwijkend seksueel gedrag	21
Signalen seksueel grensoverschrijdend gedrag bij kinderen en het vlaggensysteem.....	21
Signalen (aanstaande) meisjesbesnijdenis (vrouwelijke genitale verminking)	22
Directe gevolgen tijdens en na de ingreep:	22
Mogelijke gevolgen na de ingreep:.....	22
Signalen eergerelateerd geweld	22
Verandering van gedrag.....	22
Ontwijkend gedrag	22
Bijlage 4. Sociale kaart.....	23

1. Achtergrondinformatie

Het kunnen signaleren van kindermishandeling is een belangrijke competentie waarover iedere beroepskracht die met kinderen werkt dient te beschikken. Daarnaast is er een wettelijke meldplicht voor een vermoeden van een geweld- of zedendelict jegens een kind door een collega. In deze situatie moet contact opgenomen worden met de vertrouwensinspecteur van de inspectie van het Onderwijs. Beroepskrachten hebben een aangifte plicht indien het vermoeden de houder zelf betreft.

Vanaf 1 januari 2019 is het verplicht om te werken met een meldcode met afwegingskader.

Dit protocol is speciaal geschreven voor de branche kinderopvang door de LVAK en door 't Kasteel aangepast voor haar situatie. Het bevat de informatie nodig om te kunnen handelen bij het signaleren van kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag. De informatie in dit protocol is beknopt beschreven, een veelvoud aan informatie is aanwezig op Internet.

Dit protocol bevat drie routes, deze routes leiden de verantwoordelijke personen stap voor stap door het proces vanaf het moment dat zij eventueel een beslissing neemt over het doen van een melding of het nemen van maatregelen. Uitzondering hierop is route 3 waarbij altijd sprake is van een meldplicht indien er vermoedens zijn van een geweld- of zedendelict jegens een kind door een collega. Het gebruik van dit protocol levert een bijdrage aan een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

De aandachtfunctionaris van Kinderopvang 't Kasteel, Sjoukje van der Vlist – de Vries, is een deskundig collega op het gebied van de Meldcode en biedt begeleiding en ondersteuning bij het doorlopen van de stappen in de Meldcode.

2. De Meldcode¹

De Meldcode is gebaseerd op drie pijlers: Meldnormen, situaties van onveiligheid en de afwegingsvragen.

Meldnormen

Meldnormen: in welke situaties moeten beroepskrachten melden?

Beroepskrachten *moeten* een melding doen bij Veilig Thuis in de volgende situaties:

- In alle gevallen van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid en disclosure.
- En alle andere gevallen waarin de beroepskracht meent dat hij, gelet op de competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
- Wanneer een beroepskracht, die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Situaties van onveiligheid²

In het afwegingskader zijn er situaties vast gelegd waarin de beroepskracht altijd moet melden bij Veilig Thuis. In plaats van de beroepskracht doet bij 't Kasteel de aandachtstfunctionaris of de directie een melding bij Veilig Thuis. Dit zijn situaties waarbij er sprake is van:

- Acute onveiligheid
- Structurele onveiligheid
- Disclosure

Acute onveiligheid

Een kind, verzorger of volwassene die in direct fysiek gevaar is, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij/zij heeft direct bescherming nodig.

Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene (acuut) levensgevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld, met of zonder letsel, of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of oudere volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging waaronder eten, drinken, kleding en onderdak maar bijvoorbeeld ook om het onnodig toedienen of juist nalaten van toedienen van medicijnen.

Structurele onveiligheid

Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of geweld. Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (daderschap en slachtofferschap) in de toekomst.

Disclosure

Slachtoffers die uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen bij huiselijk geweld of kindermishandeling of zich uiten bij een beroepskracht zonder hulp te vragen. Deze slachtoffers dienen ook bij Veilig Thuis gemeld te worden. Dit noemen we disclosure ofwel onthulling. Wanneer een kind of volwassene uit zichzelf praat over mogelijk huiselijk geweld en/of kindermishandeling betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden.

¹ In dit protocol wordt gesproken over beroepskracht. Hier kan pedagogisch medewerker of gastouder worden gelezen, tenzij anders expliciet vermeld staat.

In dit protocol is gekozen voor het gebruik voor de term verzorger. Onder verzorger wordt verstaan de ouder en/of wettelijk vertegenwoordiger (bijvoorbeeld een voogd) van het kind.

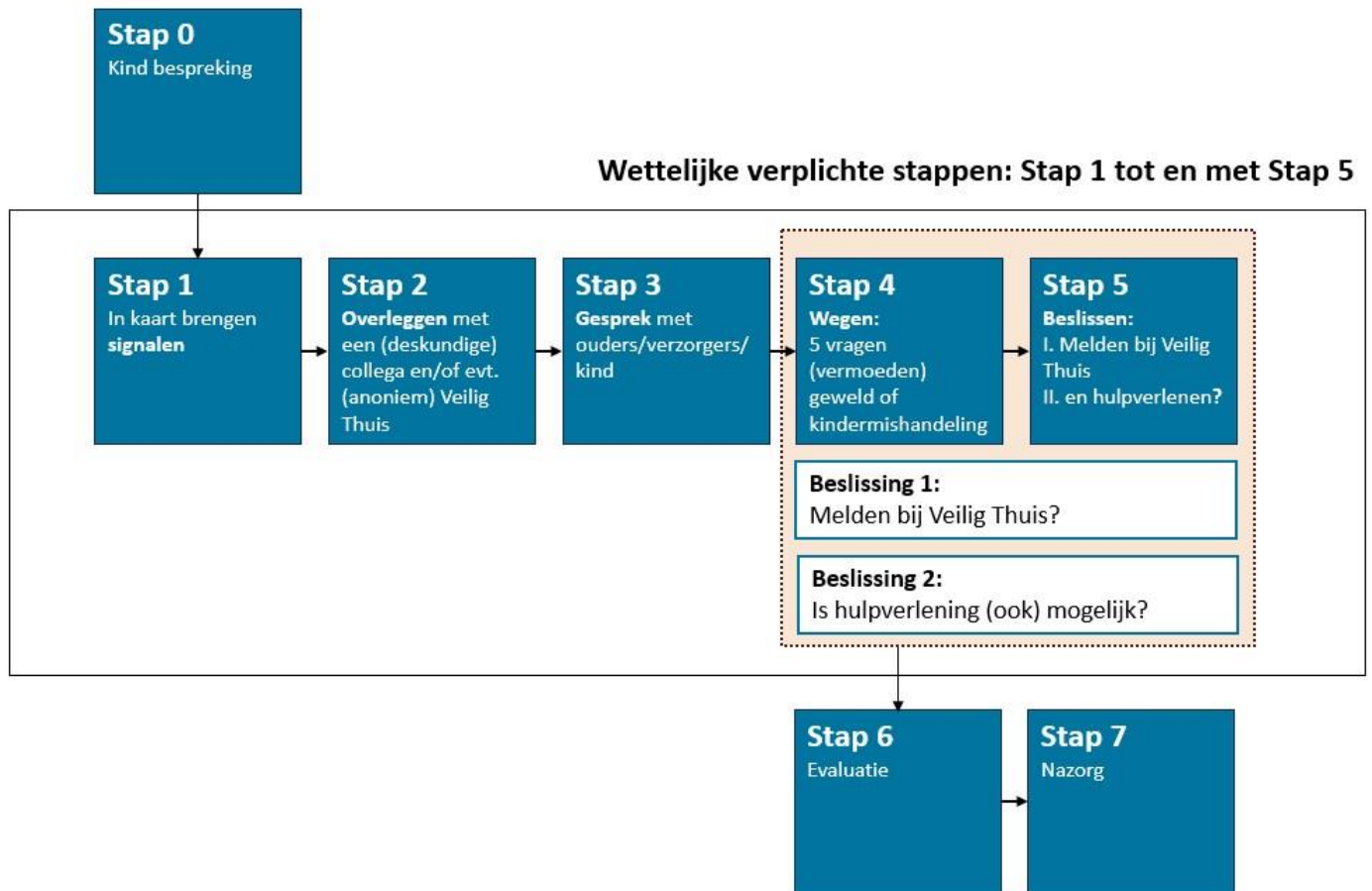
² Zie bijlage 1 voor een toelichting en voorbeelden van acute onveiligheid, structurele onveiligheid en disclosure.

Afwegingsvragen

Het afwegingskader (toe te passen in stap 4), bevat vijf afwegingsvragen waarmee beroepskrachten bij de twee beslissingen, die in stap 5 van de meldcode moeten worden genomen, worden ondersteund.

3. Overzicht wettelijke verplichte stappen

De uitwerking van de stappen wordt in het volgende hoofdstuk beschreven.

4. Omschrijving van de stappen

In dit hoofdstuk staat beschreven hoe de stappen van de meldcode binnen 't Kasteel³ worden gezet

De stappen moeten worden doorlopen in de volgende situaties:

1. Vermoeden van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling bij een kind;
 2. Vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag⁴ tussen kinderen onderling;
 3. Vermoeden van een (mogelijk) geweld- of zedendelict door een medewerker;
- In deze situatie geldt altijd de Meldplicht!⁵

Bij zorgen omtrent een kind hoeft niet altijd sprake te zijn van kindermishandeling, daarom vindt 't Kasteel het belangrijk dat ieder kind wordt gezien, en dat kinderen regelmatig worden besproken tijdens een overleg. Om deze reden is stap 0 toegevoegd aan de verplichte stappen, de kind bespreking. Evaluatie en nazorg is belangrijk, wanneer het stappenplan is gevolgd en zijn daarom als stap 6 en stap 7 toegevoegd.

Stap 0. Kind bespreking

De beroepskracht bespreekt gedragingen en observaties van het kind met directe collega's en/of de aandachtsfunctionaris.

- Kort verslag⁶ in logboeken/of notulen. Schrijf in het kort en zo objectief mogelijk over welk kind het gaat, wat je hebt gezien en wanneer dit was (wie, wat, waar en wanneer) beschrijf ook wanneer je dit met wie hebt besproken en wat er is gezegd.
- Bespreek kind tijdens kind besprekingen met collega's en leidinggevende.
- Bespreek je zorgen ook met de verzorger(s) van het kind/kinderen.

Stap 1. In kaart brengen van de signalen

De beroepskracht brengt met ondersteuning van de aandachtsfunctionaris de signalen die huiselijk geweld of kindermishandeling doen vermoeden in kaart. Hierbij wordt uitgegaan van de signalen die de beroepskracht bij het kind of de interactie tussen ouder en kind waarneemt. Voor het in kaart brengen van signalen kan gebruik worden gemaakt van een signalenlijst (Zie Bijlage 3. Signalenlijst). Deze signalenlijst kan als hulpmiddel dienen om een vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling te onderbouwen.

Het is gebruikelijk om in deze stap in gesprek te gaan met de ouder tijdens haal- en breng momenten of op een ander gepland moment. Hierbij gaat het vooral om het benoemen van feitelijkheden en zaken die opvallen. Daarnaast kan het kind in de groep geobserveerd worden, alsook de ouder met het kind tijdens contactmomenten.

De beroepskracht doet een kindcheck⁷ op het moment dat er zorgen zijn over de verzorger of andere gezinsleden van het kind. Zorgen zijn dat deze volwassene (of andere gezinsleden) onvoldoende veiligheid kan bieden aan het kind en de mogelijke andere minderjarige kinderen.

Bij signalen/vermoedens van eengerelateerd geweld vraagt de aandachtsfunctionaris altijd direct advies bij Veilig Thuis.

De in kaart gebrachte signalen, uitkomsten van de kindcheck en genomen besluiten worden door de beroepskracht en aandachtsfunctionaris concreet en objectief in het dossier⁸ gedocumenteerd.

³ In de gastouderopvang spelen meer partijen een rol, zoals eventuele (eigen) kinderen van de gastouder en andere volwassenen in het huishouden van de gastouder (huisgenoten) en andere structureel aanwezigen, de (vraag)ouder en diens kinderen.

⁴ Op Sharepoint (in de map Meldcode en Bijlagen) of Portabase is nog meer informatie te vinden. Ook kan de aandachtsfunctionaris altijd worden benaderd voor meer specifieke informatie.

⁵ Deze route wordt apart beschreven in deze meldcode.

⁶ Zie voor meer informatie over het kinddossier en documenteren hoofdstuk 6 van deze Meldcode.

⁷ Zie voor meer informatie over de Kindcheck de informatie op pagina 15 van deze Meldcode.

⁸ Zie voor meer informatie over het kinddossier en documenteren op pagina 13 van deze Meldcode.

Stap 2. Collegiale consultatie

De beroepskracht en aandachtsfunctionaris doen collegiale consultatie met de direct betrokken collega's. Tijdens deze collegiale consultatie worden de in kaart gebrachte signalen en vervolgstappen besproken.

De beroepskracht en aandachtsfunctionaris zullen in deze stap op basis van anonieme gegevens advies vragen bij Veilig Thuis⁹. Bij twijfel over letsel kan er via Veilig Thuis een letsel deskundige worden ingeschakeld.

De beroepskracht en aandachtsfunctionaris documenteren in het dossier met wie er collegiale consultatie heeft plaatsgevonden (naam en functie), de uitkomst van de collegiale consultatie, genomen besluiten, het advies bij Veilig Thuis en de naam en functie van de medewerker van Veilig Thuis waarmee is gesproken.

Stap 3. Gesprek met ouders/verzorger(s) en kind¹⁰

Het gesprek met de betrokkene(n), worden door de beroepskracht en aandachtsfunctionaris voorbereid. Tijdens de voorbereiding stemmen de beroepskracht en aandachtsfunctionaris af wie het gesprek zal leiden. Zo nodig kan er bij de voorbereiding van het gesprek (op basis van anonieme gegevens) advies worden gevraagd aan Veilig Thuis.

Indien wordt besloten om ook met het kind te spreken, is het van belang dat het kind zich veilig genoeg voelt om het gesprek te voeren. Hierbij moet de afweging gemaakt worden of het in het belang van het kind zelf is om dit gesprek te voeren. Hierover kan ook advies gevraagd worden aan Veilig Thuis.

De beroepskracht en aandachtsfunctionaris documenteren hetgeen wat besproken is met de betrokkene(n) en (indien van toepassing) het kind, de reactie van de betrokkene(n) en (indien van toepassing) het kind en eventuele gemaakte afspraken, in het dossier.

Stap 4. Wegen van geweld en/of kindermishandeling

De beroepskracht weegt in samenwerking met de aandachtsfunctionaris op basis van de signalen, van het (extern) ingewonnen advies en van het gesprek met de ouders het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Daarnaast wordt de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling gewogen aan de hand van het afwegingskader en al dan niet in overleg met Veilig Thuis.

Voor de weging is het van belang dat in het dossier de signalen, de gesprekken en de stappen zijn beschreven en vastgelegd die al zijn gezet. Bij twijfel over een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling is het verplicht om Veilig Thuis te raadplegen.

Indien er aan de hand van het afwegingskader is besloten om naar stap 5 te gaan bereiden de beroepskracht en aandachtsfunctionaris het gesprek met de betrokkenen¹¹ voor. Zo nodig kan er bij de voorbereiding advies worden gevraagd aan Veilig Thuis. Tijdens het gesprek met de betrokkene(n) vermeldt de aandachtsfunctionaris dat er een registratie zal plaatsvinden bij Veilig Thuis.

Bij het besluit om door te gaan naar stap 5 zal de aandachtsfunctionaris de laatste drie vragen van het afwegingskader voorbereiden en de melding (in stap 5) bij Veilig Thuis doen.

De beroepskracht en aandachtsfunctionaris documenteren de vijf afwegingsvragen, het eventuele advies van Veilig Thuis (o.v.v. naam en functie gesproken medewerker), de genomen besluiten, hetgeen wat besproken is met de betrokkene(n) en (indien van toepassing) het kind in het dossier.

⁹ Wanneer er al een eerdere melding bij VT is gedaan (door een andere instantie/persoon), dan is anoniem advies vragen lastig, omdat Veilig Thuis soms de beschreven situatie kan/zal herkennen.

¹⁰ Overleg eerst met de aandachtsfunctionaris voordat jij als beroepskracht het gesprek over dit onderwerp aangaat met het kind of de verzorger(s). Wees je ook bewust van de eventuele aanwezigheid van het kind (of andere kinderen), wanneer dit onderwerp wordt aangekaart bij de verzorger(s) of collega's.

¹¹ Op Sharepoint (in de map Meldcode en Bijlagen) of Portabase is nog meer informatie te vinden over het voeren van een gesprek met een jong kind of de verzorger(s).

Stap 5. Beslissen met Veilig Thuis aan de hand van afwegingskader

De beroepskracht weegt in samenwerking met de aandachtsfunctionaris op basis van de signalen, van het (extern) ingewonnen advies en van het gesprek met de verzorger(s) het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Daarnaast wordt de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling gewogen aan de hand van het afwegingskader en al dan niet in overleg met Veilig Thuis.

Voor de weging is het van belang dat in het dossier de signalen, de gesprekken en de stappen zijn beschreven en vastgelegd die al zijn gezet. Bij twijfel over een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling is het verplicht om Veilig Thuis te raadplegen.

Het afwegingskader:

1. Is melden noodzakelijk?
2. Is hulp organiseren/ inzetten (ook) mogelijk?

De aandacht functionaris neemt bij een melding samen met Veilig Thuis de laatste drie vragen van het afwegingskader door.

De aandachtsfunctionaris beslist in samenspraak met Veilig Thuis of passende en toereikende hulp bieden of organiseren (ook) tot de mogelijkheden van 't Kasteel behoort. Wanneer dit het geval is, is de aandachtsfunctionaris verantwoordelijk voor het inzetten, coördineren en toezicht houden op de ingezette hulp. Wanneer de ingezette hulp onvoldoende blijkt, zal de aandachtsfunctionaris dit melden bij Veilig Thuis.

Het advies van Veilig Thuis, de genomen besluiten, de eventuele ingezette hulp en voortgang daarvan worden door de aandachtsfunctionaris gedocumenteerd in het dossier.

Beroepskrachten in de kinderopvang hebben geen hulpverlenende rol. Beroepskrachten kunnen wel hulp organiseren rondom een gezin. Hiervoor kan een beroep gedaan worden op samenwerkingspartners van de kinderopvangorganisatie. Beroepskrachten kunnen verzorgers daarnaast ondersteunen door bijvoorbeeld extra opvang te bieden aan de kinderen en uiteraard kunnen zij aan kinderen een veilige omgeving bieden. De kinderopvang kan van grote toegevoegde waarde zijn aangezien zij goed vinger aan de pols kunnen houden. Zij zien kinderen en verzorgers immers regelmatig. Onderlinge samenwerking en afstemming tussen sectoren (bijvoorbeeld met het onderwijs) is hierbij erg belangrijk.

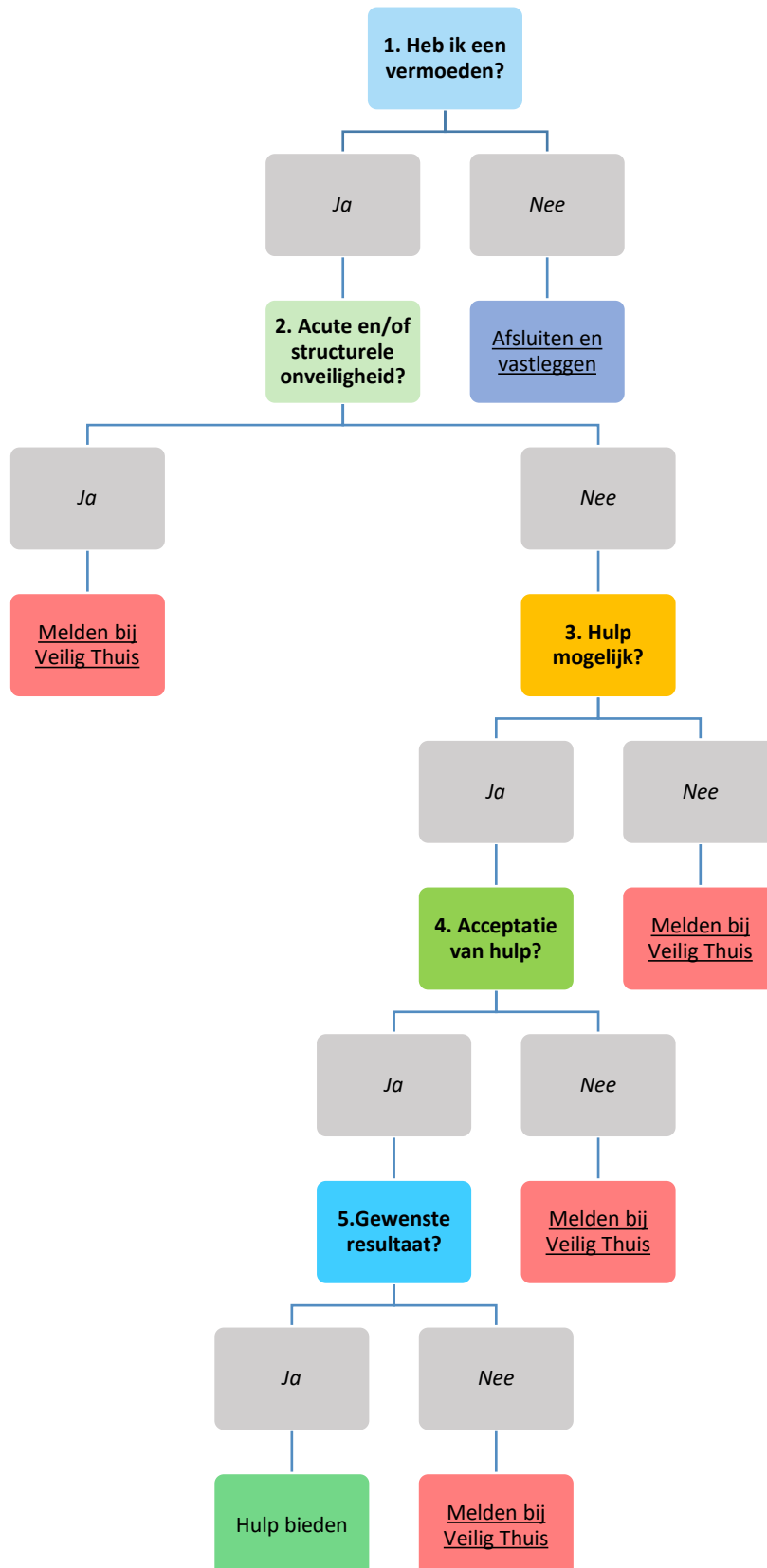
Meldnormen: in welke situaties moeten beroepskrachten melden?

Beroepskrachten moeten een melding doen bij Veilig Thuis in de volgende situaties:

- Meldnorm 1:** In ALLE gevallen van *acute onveiligheid* en/of *structurele onveiligheid* en *disclosure*.
- Meldnorm 2:** In alle ANDERE gevallen waarin de beroepskracht meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
- Meldnorm 3:** Wanneer een beroepskracht die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling, constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Het afwegingskader in beeld

Op de volgende pagina worden de stappen van het afwegingskader toegelicht.

1. Heb ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling?

- Nee: Afsluiten en vastleggen in dossier
 Ja: Ga verder met afweging 2

Als wordt ingeschat dat er géén zorgen zijn over (een dreiging van) huiselijk geweld of kindermishandeling, sluit de beroepskracht het doorlopen van de meldcode af en vermeldt deze conclusie in het kinddossier. Een veelvoorkomende situatie is dat er wel zorgen zijn, maar dat deze zorgen geen (dreiging van) huiselijk geweld of kindermishandeling betreffen. Bijvoorbeeld omdat er kindproblematiek is waargenomen in combinatie met pedagogische onmacht van ouders, echter zonder dat dit de (emotionele) veiligheid van het kind bedreigt. Ook dan sluit de beroepskracht de meldcode af en noteert deze conclusie in hetzelfde dossier. Hulp kan vervolgens worden georganiseerd, geboden en geëvalueerd voor de gesignaleerde, niet tot onveiligheid leidende, problemen.

Wanneer een beroepskracht op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode een vermoeden heeft van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling volgt de tweede afwegingsvraag.

Meldnom 1

2. Schat ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode in dat er sprake is van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid?

- Nee: Ga verder met afweging 3
 Ja: Melden bij Veilig Thuis. De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen.

Ernstige onveilige en/of schadelijke situaties dienen áltijd gemeld te worden bij Veilig Thuis, ook wanneer een beroepskracht inschat dat hij en de organisatie mogelijkheden hebben om hulp te bieden of te organiseren. Met deze melding kan Veilig Thuis vroegere, maar ook eventuele toekomstige signalen van huiselijk geweld over de betrokkenen, combineren.

3. Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

- Nee: Melden bij Veilig Thuis
 Ja: Ga verder met afweging 4

Bij effectieve hulp rondom huiselijk geweld en/of kindermishandeling is veiligheid het hoofddoel. Goede hulp bij huiselijk geweld en/of kindermishandeling is gericht op alle leden in een (gezins)systeem: minderjarigen en volwassenen, pleger(s) en slachtoffer(s). Er wordt met alle betrokkenen samengewerkt in het maken, evalueren en uitvoeren van veiligheids- en hulplannen.

4. Aanvaarden de betrokkenen hulp om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en zijn zij bereid zich hiervoor in te zetten? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

- Nee: Melden bij Veilig Thuis
 Ja: Hulp bieden of organiseren, ga verder met afweging 5.

In deze afwegingsvraag staan de mogelijkheden van de betrokkenen tot het aanvaarden van hulp bij (dreigend) huiselijk geweld en/of kindermishandeling centraal. Het gaat erom dat de betrokkenen, alle leden van het (gezins)systeem, maar ook het (bredere) netwerk van (informele) steunfiguren bereid en in staat zijn de voorgestelde hulp direct aan te gaan.

In het afwegingskader leidt de vierde afwegingsvraag tot een melding indien hulp wordt afgehouden. Vaak is bij aanvang niet helemaal helder hoezeer de betrokkenen bereid en in staat zijn zich in te zetten. De redenen om de hulp te aanvaarden kunnen divers zijn. Hun motivatie kan vooral intrinsiek of extrinsiek van aard zijn. Ook de mogelijkheden van de betrokkenen en hun netwerk verschillen. Door direct en in samenwerking met de betrokkenen en ketenpartners veiligheidsafspraken en hulpverleningsafspraken te maken wordt vaak helder wat de bereidheid en de mogelijkheden van de betrokkenen zijn.

5. Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en/of het welzijn (herstel) van alle betrokkenen? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

- Nee: (Opnieuw) melden bij Veilig Thuis.
 Ja: Hulp opstarten met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners.

De beantwoording van deze afwegingsvraag leidt tot een melding bij Veilig Thuis indien wordt vastgesteld dat hulp onvoldoende resultaat oplevert: (het risico op) onveiligheid duurt voort, onveiligheid herhaalt zich of hulp stagneert.

- *Het gaat dus om situaties waarin hulpverleners hulp bieden bij zorgen over onveiligheid én de hulp binnen de gewenste termijn niet leidt tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en het welzijn van de betrokkenen (en/of de ontwikkeling van minderjarigen)*
- *De problematiek ernstiger of groter blijkt dan verwacht*
- *De uitvoering van het veiligheid- en/of hulpverleningsplan is vastgelopen.*

Om deze laatste afwegingsvraag zorgvuldig te beantwoorden is het nodig dat binnen de hulp die beroepskrachten bieden, duidelijk is afgesproken met betrokkenen uit het (gezins)systeem en met andere hulpverleners met wie wordt samengewerkt, aan welke doelen en resultaten wordt gewerkt. Hoe en door wie wordt vastgesteld of de veiligheid voldoende is bereikt? Hoe wordt de veiligheid gemonitord en gedurende welke periode? Wanneer sprake is van een acuut onveilige situatie of structureel onveilige situatie is het van belang dat, na het doen van een melding bij Veilig Thuis, in de eerste plaats met Veilig Thuis duidelijk is besproken en afgesproken wat de termijn is (in dagen, weken of maanden) waarbinnen specifiek genoemde resultaten ten aanzien van de veiligheid behaald moeten zijn.

Meldnormen 2 en 3

Stap 6. Evaluatie

Evalueer het proces en de procedure.

De gegevens worden geregistreerd en op een centraal punt bewaard, door de aandachtsfunctionaris en/of directie.

Stap 7. Nazorg

Blijf alert op het welzijn van het kind.

Het op gang brengen van hulp in het gezin is de aanzet tot het verhelpen van de problemen. Het kost enige tijd voordat die hulp vruchten afwerpt.

De verantwoordelijkheid van 't Kasteel in het kader van nazorg is:

- Het bieden van een veilige plek aan het kind.
- De begeleiding en het observeren van het kind.
- De bereidheid tot het geven van informatie aan het VT over het functioneren van het kind in de groep en het contact met de verzorger(s).
- Het meedenken in overlegsituaties ten behoeve van hulpverlening aan het kind en de verzorger(s).
- Blijven communiceren met verzorger(s).

Zoek zo nodig opnieuw contact met Veilig Thuis

Als het kind is gemeld bij Veilig Thuis en er nieuwe signalen zijn, is het van belang deze door te geven aan Veilig Thuis. Veilig thuis kan zo nodig contact opnemen met het gezin of met de betrokken hulpverleningsinstellingen.

Wanneer het kind, zonder duidelijke opgaf van redenen wegblijft van 't Kasteel, is het belangrijk om dit door te geven aan Veilig Thuis.

Zorgen rondom het kind kunnen bij de beroepskracht allerlei twijfels en gevoelens losgemaakt hebben. Naast het feit dat het de verantwoordelijkheid van de beroepskracht zelf is om twijfels en gevoelens kenbaar en bespreekbaar te maken, is het belangrijk dat hier aandacht aan wordt besteed.

Iedere beroepskracht heeft recht op een veilige werkplek. De werkgever dient hiervoor de voorwaarden te scheppen.

5. Meldplicht bij een vermoeden van een (mogelijk) geweld- of zedendelict door een medewerker¹² jegens een kind

Stap 1. Signaleren en direct melding doen van vermoeden van geweld- of zedendelict jegens een kind bij houder

Wanneer een beroepskracht vermoedt dat een collega binnen de kinderopvangorganisatie zich schuldig maakt aan kindermishandeling en/of grensoverschrijdend gedrag moet de beroepskracht dit direct melden bij de houder.

Melding over de directie

Een bijzondere situatie betreft het geval dat de klacht het gedrag van de directie zelf betreft. In dat geval is de constaterende beroepskracht verplicht om aangifte te doen bij de politie. De beroepskracht kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur¹³. De vertrouwensinspecteur kan de beroepskracht vervolgens begeleiden bij het doen van aangifte.

Deze stap dient zorgvuldig geregistreerd te worden, door diegene die in contact treedt met de vertrouwensinspecteur.

Stap 2. In overleg treden met vertrouwensinspecteur

De houder is verplicht om direct in overleg te treden met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. De vertrouwensinspecteur gaat samen met de houder na of er een redelijk vermoeden bestaat en adviseert de houder over aangifte.

Stap 3. Aangifte doen

Indien na het overleg met de vertrouwensinspecteur blijkt dat er een redelijk vermoeden bestaat dat er sprake is van een geweld- of zedendelict, dan heeft de houder een meldplicht.

Als deze stap wordt gezet, is er vanzelfsprekend nog steeds geen sprake van 'schuld' van de beroepskracht over wie het vermoeden is geuit: 'beschuldigd' staat niet gelijk aan schuldig.

In geval van een reëel vermoeden neemt de houder, naast het doen van aangifte, de volgende maatregelen:

- Stelt de beroepskracht in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief;
- Raadplegen van Veilig Thuis en/of lokale GGD;
- Het informeren van de collega's. Zij moeten goed op de hoogte zijn;
- Een moeilijke maar meestal niet te vermijden stap is het informeren van de 'andere' verzorger(s) over de beschuldigingen van ongewenste omgangsvormen. Verzorger(s) hebben recht op informatie, zeker als hun kind ook een mogelijk slachtoffer is;
- Het regelen van opvang (en eventuele hulp) van kind(eren) en verzorger(s).

Het regelen van opvang voor kind(eren) en verzorger(s)

- Voor de ondersteuning voor het kind en de verzorger(s) kan een beroep worden gedaan op een instelling als de GGD of Veilig Thuis. (Het calamiteitenteam van de GGD is gespecialiseerd in het begeleiden van organisaties bij calamiteiten. In overleg met Verzorger(s) en GGD en/of Veilig Thuis, wordt bezien of de opvang kan worden gecontinueerd dan wel dat er een andere oplossing moet worden geboden.
- 't Kasteel informeert verzorgers over de mogelijkheid aangifte te doen bij de politie.
- De houder of directie houdt contact, toont betrokkenheid en informeert de verzorgers regelmatig over de voortgang van het onderzoek en andere zaken die voor de verzorgers van belang zijn.
- De verzorgers van de overige kinderen moeten geïnformeerd worden. Er kan gekozen worden om kinderen elders op te vangen. Veilig Thuis kan worden ingeschakeld voor advies hoe bijvoorbeeld te handelen met de eigen kinderen van de beroepskracht.

¹² Hier kan ook huisgenoot van een gastouder, structureel aanwezige, vrijwilliger of stagiaire worden gelezen.

¹³ Zie Bijlage 4. De Sociale Kaart.

Na het doen van aangifte stelt de politie in de regel een onderzoek in. De politie voert gesprekken met alle betrokkenen. Het initiatief voor het instellen van een onderzoek ligt bij de politie.

Stap 4. Handelen naar aanleiding van het onderzoek van de politie

Het onderzoek van de politie kan leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft de houder of directie verschillende mogelijkheden om te handelen.

- a. Rehabilitatie van de beroepskracht¹⁴;
- b. Waarschuwing afgeven;
- c. Arbeidsrechtelijke maatregelen.

Arbeidsrechtelijke maatregelen

Wanneer de houder of directie constateert dat op grond van het verrichte onderzoek van de politie aanleiding is om aan te nemen dat kindermishandeling heeft plaatsgevonden, neemt de directie maatregelen van arbeidsrechtelijke aard, zoals ontslag wegens een dringende reden op grond van art. 677 en art. 678 boek 7 BW, of ontbinding van de arbeidsovereenkomst via de kantonrechter (art. 685 boek 7 BW).

In het geval dat het een gastouder betreft, dient de overeenkomst tussen het gastouderbureau en de gastouder per direct te worden beëindigd, evenals de overeenkomst tussen de gastouder en ouder.

In het geval dat het een vrijwilliger of stagiaire betreft, wordt de samenwerking per direct opgezegd.

Stap 5. Nazorg bieden en evalueren

Het is belangrijk dat 't Kasteel nazorg biedt aan alle betrokkenen. Ook het evalueren van de genomen stappen is belangrijk om in mogelijke toekomstige situaties adequaat te kunnen handelen.

Nazorg bieden

Nazorg aan betrokken verzorger(s) en hun kinderen kan geboden worden door middel van ouderavonden, het uitnodigen van deskundigen daarbij of specifieke doorverwijzing. 't Kasteel kan zich hier in laten adviseren door de GGD. De GGD kan ondersteuning bieden indien zich calamiteiten en incidenten voordoen. Voor de kinderen kan als dit nodig is, of als de verzorgers van de kinderen dit nodig achten extra hulp worden ingezet.

Het is belangrijk om bijzondere aandacht te hebben voor de psychische belasting van de overige beroepskrachten naar aanleiding van bovenstaand traject. Wanneer er getuigen zijn onder de beroepskrachten kan met hen apart worden besproken wat nodig is om het gebeurde te verwerken. Bij hen kunnen gevoelens van onmacht, verdriet, schaamte en schuldgevoel een rol spelen. Andere beroepskrachten kunnen ook kampen met deze gevoelens. Hier kan aandacht aan worden besteed in de team overleggen en daar waar nodig ook individueel.

Als binnen een kinderopvangorganisatie een incident plaatsvindt, is de kans groot dat ook de media hier van op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe er wordt omgegaan met de pers.

Evalueren

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren. Dit is de verantwoordelijkheid van houder of directie.

- Blijf alert op signalen. Mogelijk zijn er meer slachtoffers.

¹⁴ Hier kan ook huisgenoot van een gastouder, structureel aanwezige, vrijwilliger of stagiaire worden gelezen.

6. Wettelijke beslissingen

Verantwoordelijkheid

De beroepskracht(en) van Kinderopvang 't Kasteel draagt (dragen) de verantwoordelijkheid om bij signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling de Meldcode te starten. En om vanaf stap 1 van de Meldcode, de aandachtsfunctionaris te betrekken. De aandachtsfunctionaris en de directie zijn eindverantwoordelijk voor de beslissing om wel of geen melding bij Veilig Thuis te doen.

Vertrouwelijke informatie

Er wordt binnen Kinderopvang 't Kasteel vertrouwelijk om gegaan met informatie. Informatie wordt zonder toestemming niet gedeeld met derden.

Omgaan met privacy

Tijdens het uitvoeren van de stappen in de meldcode, is het belangrijk dat er zorgvuldig gehandeld wordt. Er is immers sprake van persoonlijk informatie over kinderen en gezinnen¹⁵.

Kinddossier – documenteren

Alle stappen van de Meldcode worden door de beroepskracht en aandachtsfunctionaris zorgvuldig gedocumenteerd in het (kind)dossier.

In een kinddossier kunnen de volgende gegevens worden vastgelegd:

- Datum, plaats, situatie en overige aanwezigen;
- Objectieve observaties van het kind;
- Signalen die duidelijk maken welke zorgen gezien en gehoord worden. Wees feitelijk, en vermijd onmiddellijke interpretaties of oordelen;
- Contacten over de signalen;
- Gegevens die verstrekt zullen worden, aan wie en wat de reden daarvoor is;
- Stappen die worden gezet;
- Wat er ondernomen is om toestemming te krijgen, indien de ouder geen toestemming geeft voor uitwisseling van gegevens;
- Beslissingen die worden genomen;

Beschrijf de signalen zo feitelijk mogelijk:

- Worden ook veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht;
- Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd, met de datum wanneer de bron dit heeft geconstateerd. Noteer ook de datum waarop de bron is gesproken;
- Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een beroepskracht die hierin is geschoold.

Verzorgers hebben recht op inzage van dit dossier.

Als een betrokkene het niet eens is met een oordeel of mening die over hem in het dossier is opgenomen, dan heeft hij er recht op dat zijn 'eigen verklaring' aan het dossier wordt toegevoegd waarin hij duidelijk maakt waarom hij het met deze mening of oordeel niet eens is.

Tot twaalf jaar oefenen de gezagsouders de rechten van hun kinderen uit.

Vanaf zestien jaar(!) oefenen minderjarigen zelf hun rechten uit.

Bij uitzondering kunnen de rechten ten aanzien van inzage worden beperkt, wanneer er aanwijzingen zijn dat door inzage de veiligheid van het kind of een gezinslid of die van anderen kan worden bedreigd. Of als er andere zwaarwegende belangen van het kind een rol spelen.

¹⁵ Zie ook de privacy policy van Kinderopvang 't Kasteel

Informatie over meldrecht in relatie tot beroepsgeheim

Veel professionals hebben een beroepsgeheim (of zwijgplicht) en mogen in principe geen informatie over de (verzorger/kind) aan anderen geven. In sommige situaties geldt een uitzondering, bijvoorbeeld bij (vermoedens van) huiselijk geweld of kindermishandeling. In dat geval is het toegestaan om zonder toestemming van de verzorger(s) het beroepsgeheim te doorbreken.

Meldrecht

De regels voor het verbreken van het beroepsgeheim gelden voor alle situaties waarin een kind en/of verzorger zich in een ernstige situatie bevindt. Bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld is het meldrecht vastgelegd in de Wet maatschappelijke ondersteuning (art. 5.2.6 Wmo). Dit biedt iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht het recht om een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld bij Veilig Thuis te melden. Ook als de verzorger, en/of het kind daar geen toestemming voor geeft. Daarnaast biedt het meldrecht beroepskrachten de mogelijkheid om informatie over de verzorger en/of het kind te verstrekken als Veilig Thuis daarbij in een onderzoek naar vraagt.¹⁶

Het wettelijk meldrecht geldt ook als er alleen meerderjarigen bij huiselijk geweld zijn betrokken.

Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie bespreekt met de aandachtsfunctionaris. De aandachtsfunctionaris vraagt zo nodig ook (op basis van anonieme gegevens van ouder/ verzorger) advies aan Veilig Thuis.

Zorgplicht

Naast het meldrecht heeft ieder burger in Nederland een **zorgplicht**. Dit houdt in dat je de plicht tot zorgen voor het kind hebt. Aan de ene kant de plicht tot zorgen voor het kind en aan de andere kant de privacy-wetgeving in de vorm van de Wet bescherming Persoonsgegevens. Dat betekent dat je niet zomaar gegevens zonder toestemming mag geven aan derden.

Dit heet een conflict van belangen. Bij een conflict van belangen weeg je zorgvuldig de belangen die in het geding zijn af.

Dat doe je door de meldcode te volgen en door alle stappen die je zet, schriftelijk te vermelden in het dossier. Wanneer je dit doet, kun je voldoen aan de zorgplicht en het meldrecht zonder bijvoorbeeld juridisch te worden vervolgd.

¹⁶ Wanneer Veilig Thuis om informatie vraagt, dient dit verzoek (met de vragen) naar info@tkasteel.nl gemaild te worden. Na ontvangst van de mail verstrekt de aandachtsfunctionaris de gevraagde informatie.

7. Kindcheck

De Kindcheck is onderdeel van de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Doel van de Kindcheck is om meer kinderen in beeld te brengen die ernstig risico lopen mishandeld of verwaarloosd te worden door de situatie waarin hun ouder(s) verkeert of verkeren. De Kindcheck vindt plaats in stap 1 van de Meldcode.

De kindcheck is verplicht voor iedereen die onder de Wet Verplichte Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling valt. In eerste instantie is de kindcheck bedoeld voor professionals die voornamelijk met volwassen patiënten werken: ook als je de kinderen niet ziet of niets aan de kinderen ziet, kun je je zorgen maken over hun (thuis)situatie.

Daarnaast geldt de kindcheck voor professionals die met kinderen werken. Ook hier kunnen oudersignalen leiden tot zorgen om de kinderen. Zo geldt de kindcheck bijvoorbeeld:

- in geval van een ernstige (chronische) depressie, zware verslaving, (dreigende) huisuitzetting, geweld tussen huisgenoten, suïcidepoging.
- het contact met adolescent waarbij de beroepskracht zich zorgen maakt over eventueel aanwezige broertjes en zusjes in het gezin kan aanleiding zijn voor het uitvoeren van de Kindcheck;
- voor zwangere vrouwen.

8. Eergerelateerd geweld / meisjesbesnijdenis

Er gelden specifieke aandachtspunten als er sprake is van (een vermoeden van) eergerelateerd geweld. Zo dient men in deze zaken altijd een deskundige te raadplegen, omdat het collectieve karakter van deze vorm van geweld specifieke expertise vraagt. Je kan op het gebied van eergerelateerd geweld een deskundige raadplegen van Veilig Thuis.

Bij acute bedreiging van de veiligheid worden de stappen versneld, zo nodig binnen een uur. Denk hierbij aan vermoedens van: een gedwongen huwelijk, achterlating, eerwraak¹⁷ die op (zeer) korte termijn dreigen plaats te vinden. Niet ingrijpen kan leiden tot moeilijk of niet omkeerbare situaties. Neem in dergelijke gevallen direct contact op met de aandachtsfunctionaris. De aandachtsfunctionaris zal contact opnemen met de (zeden)politie.

9. Participatie van kinderen

Volgens het internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind zal het belang van het kind altijd de eerste overweging moeten zijn wanneer er beslissingen worden genomen die een kind raken.

Voor kinderen die zijn mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt worden, is het essentieel dat zij gezien en gehoord worden door volwassenen in hun omgeving die (professioneel) betrokken zijn en die zij vertrouwen. Voordat je dit gesprek gaat voeren overleg je altijd met de aandachtsfunctionaris en/of leidinggevende (als dit mogelijk is).

Tips voor gesprek

- Houdt tijdens het gesprek altijd rekening met de leeftijd en de ontwikkelingsfase van het kind.
- Stel open vragen. Het is niet de bedoeling dat een kind ondervraagd wordt.
- **Luister! Vraag niet door, wanneer een kind niets (wil) verteld (vertellen).**
- **Doe geen beloftes.**
- Geloof het kind en trek diens verhaal niet in twijfel. Onderschat of bagatelliseer de ernst van de situatie niet.
- Blijf objectief. Geen niet jouw persoonlijke mening!

Wanneer je als beroepskracht een gesprek hebt gevoerd met een kind over dit onderwerp, neem daarna zo snel mogelijk contact op met de aandachtsfunctionaris.

Realiseer je ook dat het niet onze rol is om aan waarheidsvinding te doen. Deze taak is voor een externe professional.

¹⁷ Eerwraak is de meest extreme vorm van eergerelateerd geweld

Bijlage 1. Acute, Structurele onveiligheid en Disclosure

De in deze bijlage gegeven voorbeelden zijn de voorbeelden van Veilig Thuis. Deze voorbeelden zijn algemeen en gericht op bijvoorbeeld: maatschappelijk werk, wijkteam, jeugdzorg en kinderopvang.

Acute onveiligheid

definitie: een persoon is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij/zij heeft direct bescherming nodig.

Toelichting

Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut levensgevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook het onnodig toedienen van medicijnen of het verrichten van onnodige zorg.

Voorbeelden

- vermoeden van (ernstig) toegebracht letsel bij personen vanaf -9 maanden of een poging daartoe dat als teken van onveiligheid wordt ingeschat. Daaronder vallen tenminste alle letsels die medische behandeling behoeven.
- (ernstig) letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe.
- poging tot wurging
- wapengebruik
- geweld tijdens de zwangerschap
- (vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld of seksuele exploitatie door iemand uit de huiselijke kring of door iemand tot wie het slachtoffer in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, en een reële kans op herhaling of onvoldoende zicht daarop.
- acute bedreiging door een ouder/verzorger om een naaste (waaronder ex)-partner, kinderen of familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (opsluiting, familiedrama, eerwraak, vrouwelijke genitale verminking (VGV¹⁸)).
- onthouden van directe noodzakelijke zorg, voedsel, medicatie, huisvesting en hulpmiddelen waardoor de gezondheid acuut wordt bedreigd (-9 maanden tot 110 jaar)
- als een verzorger (medische) klachten/aandoening bij een minderjarige, (zorg)afhankelijke volwassene of oudere verzint, (medische) onderzoeksgegevens of bestaande klachten en afwijkingen vervalst of in het kader van een onderzoek bewust selectief verstrekt of (medische) klachten en afwijkingen die acuut de gezondheid bedreigen, daadwerkelijk veroorzaakt.
- door het slachtoffer of ouder/pleger zelf onthullen van – en/of hulp vragen voor- een situatie van actuele kindermishandeling en of huiselijke geweld waar hulp onvoldoende oplossing voor biedt.
- een acuut onveilige situatie ontstaat of zorg dreigt weg te vallen voor een minderjarige of (zorg)afhankelijke volwassene of oudere vanwege een (dreigende) suicide, automutilatie, acuut psychisch beeld, intoxicatie door alcohol en/of drugs door verzorger.
- gebruik van alcohol/drugs door zwangere of huiselijke (fysiek) geweld richting zwangere dat acuut de gezondheid van de zwangere en/of ongeborene bedreigt.
- vrijheid beperkende maatregel voor de pleger loopt af zonder dat er afdoende veiligheidsmaatregelen genomen zijn.
- noodgedwongen vlucht van huis door (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
- blootstellen van een kind aan oorlogsgeweld door te gaan wonen in een oorlogsgebied en/of zich aan te sluiten bij een groepering die aan strijdt in oorlogsgebied deelneemt.
- een minderjarig kind dat alleen gelaten wordt in huis zonder toezicht en verzorging van een volwassene.
- minderjarige die opgesloten worden in een huis en onthouden worden van eten en drinken.
- minderjarigen die met een alleenstaande ouder leven, waarbij deze ouder een acute psychose krijgt.

¹⁸ Alle vormen van VGV zijn in Nederland strafbaar. Ook inwoners van Nederland die hun dochter in het buitenland laten besnijden plegen een strafbaar feit en kunnen in Nederland worden vervolgd.

Structurele onveiligheid

definitie: er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of van geweld.

Toelichting

Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller van voortduren van onveiligheid (daderschap en slachtofferschap) in de toekomst. In de afweging of sprake is van structurele onveiligheid is ten minste over de volgende factoren informatie nodig: herhaling van geweld/onveiligheid, oudersignalen en eventuele kind signalen/signalen van slachtoffers.

Voorbeelden

- minderjarigen die opgroeien bij ouders met zodanig ernstige problematiek ten gevolge van verstandelijke beperking, middelen verslaving, psychische problematiek dat de fysieke en emotionele veiligheid van het kind bij herhaling en/of voortdurend wordt bedreigd en de ontwikkelingsmogelijkheden van deze minderjarige structureel ingeperkt worden.
- vergelijkbare situaties met kwetsbare ouderen en een mantelzorger.
- ernstige verwaarlozing die voor jonge opgroeiende kinderen blijvende schade veroorzaken.
- minderjarigen die een hoog schoolverzuim hebben.
- minderjarigen die stelselmatig getuige zijn van huiselijk geweld.
- minderjarigen die geregeld fysiek mishandeld worden.
- psychische en/of fysieke mishandeling door escalerende vormen van (langdurige) stalking in partnerrelaties.

Disclosure

definitie: een kind/volwassene geeft zelf aan slachtoffer te zijn van mishandeling en/of verwaarlozing.

Toelichting

Wanneer een slachtoffer, kind of volwassene, uit zichzelf een beroepskracht om hulp vraagt bij mogelijk huiselijk geweld en/of kindermishandeling of zich hierover uit, zonder hulp te vragen, betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. Het met onvoldoende voorbereiding met ouders/plegers bespreken van de (door het slachtoffer) geuite zorgen kan leiden tot (verergering van) situaties van acute of structurele onveiligheid. Dit geldt uitdrukkelijk ook voor specifieke vormen van huiselijk geweld zoals (ex-)partnerstalking, huwelijksdwang, eengerelateerd geweld en ouderenmishandeling. Een professionele norm tot melden betekent in dit geval zorgvuldige afstemming over de vervolgacties tussen de beroepskracht en aandachtstfunctionaris, Veilig Thuis en het slachtoffer.

Bijlage 2. Vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Kindermishandeling komt voor in alle lagen van de bevolking en in alle leeftijdscategorieën. Vaak komen verschillende vormen tegelijkertijd voor. Bij iedere vorm van mishandeling is er ook sprake van psychische mishandeling. Het kind niet beschermen tegen de mishandeling van de andere verzorger is ook mishandelen.

Kindermishandeling is geen eenduidig begrip. Wat iemand kindermishandeling noemt, heeft te maken met eigen normen en waarden, de manier waarop men zelf is opgevoed en de cultuur waarin men leeft. Het is van belang onderscheid te maken tussen kindermishandeling en minder gewenste opvoedingssituaties. Iedere verzorger maakt immers wel eens fouten, is onredelijk of driftig. Bij kindermishandeling is er echter sprake van structureel, stelselmatig, steeds terugkerend geweld of het ontbreken van zorg van de verzorger(s) naar zijn/haar kinderen.

Vormen van kindermishandeling

Kindermishandeling kan zich uiten in de volgende vormen:

- lichamelijke (fysieke) mishandeling;
- emotionele (psychische) mishandeling;
- lichamelijke (fysieke) verwaarlozing;
- emotionele (psychische) verwaarlozing;
- seksueel misbruik;
- combinaties van lichamelijke en emotionele mishandeling, verwaarlozing en seksueel misbruik.

Hieronder lichten we deze indeling kort toe.

Lichamelijke (fysieke)mishandeling

Onder lichamelijke mishandeling vallen alle vormen van lijfelijk geweld tegen een persoon.

Bijvoorbeeld: slaan, stompen, schoppen, bijten, krabben, haren trekken, brandwonden toebrengen, letsel toebrengen met voorwerp, botbreuken toebrengen, (poging tot) wurging of smoren.

De ernst van de mishandeling kan variëren van licht tot zeer ernstig of zelfs fataal. De frequentie en duur kunnen variëren van eenmalig tot structureel.

Bijzondere vormen van lichamelijke mishandeling zijn:

- *abusive head trauma* (shaken baby syndroom);
- vrouwelijke genitale verminking (VGV of meisjesbesnijdenis);
- gebruik van alcohol (FAS: Foetaal Alcohol Syndroom) of drugs tijdens de zwangerschap;
- 'er tussen komen' bij partnergeweld bij de ouders.

Emotionele (psychische) mishandeling

Van emotionele mishandeling is sprake wanneer verzorgers structurele vijandigheid of afwijzing jegens de persoon vertonen. Daartoe behoren bijvoorbeeld: uitschelden, manipuleren, kleineren, (be)dreigen, bang maken, isoleren, uitsluiten, opsluiten, te hoge eisen stellen op cognitief of ander gebied.

Ook de niet passende 'inzet' van de jeugdige bij partnergeweld, een vechtscheiding of ziekte (parentificatie) kan onder emotionele mishandeling geschaard worden. Het getuige zijn (geweest) van partnergeweld tussen de verzorgers en mishandeling van broertjes of zusjes wordt eveneens gezien als emotionele mishandeling.

Lichamelijke (fysieke) verwaarlozing

Waar bij mishandeling sprake is van actief handelen, is bij verwaarlozing juist sprake van nalaten. Bij lichamelijke verwaarlozing laten verzorgers langdurig na om het kind in voldoende mate te voorzien in de noodzakelijke basisbehoeften zoals voeding, kleding, onderdak, bescherming, (medische) verzorging, leefruimte. De ernst van de lichamelijke verwaarlozing kan variëren van licht tot ernstig of zelfs fataal. Verwaarlozing is, anders dan lichamelijke mishandeling, per definitie structureel en gedurende een langere periode. Fysieke mishandeling kan plaatsvinden op zaterdagmiddag om vijf over twaalf; verwaarlozing niet.

Emotionele (psychische) verwaarlozing

Van emotionele verwaarlozing is sprake wanneer verzorgers langdurig tekortschieten in responsiviteit en het geven van positieve aandacht aan het kind. Kinderen moeten kunnen rekenen op liefde, warmte, geborgenheid, steun, ontwikkelingsruimte en (consequente) grenzen.

Bijzondere vormen van emotionele verwaarlozing zijn:

- Pedagogische verwaarlozing als verzamelaar voor onvoldoende ouderlijk gezag en onvoldoende structuur;
- Nalaten of belemmeren van inzet van noodzakelijke hulpverlening;
- Educatieve verwaarlozing, oftewel het bewust toestaan van chronisch spijbelen, het niet registreren en inschrijven op school of het ontbreken van aandacht voor onderwijskundige noden. Ook het weigeren van een professioneel aangeraden beoordeling of behandeling voor onderwijskundige noden valt hieronder;
- Getuige zijn (geweest) van partnergeweld tussen de verzorgers en/of mishandeling van broertjes en/of zusjes.

Seksueel misbruik

Hoewel seksueel misbruik in wezen een vorm van lichamelijke en emotionele mishandeling is, wordt dit doorgaans apart benoemd. Seksueel misbruik betreft alle seksuele activiteiten die een volwassene (of een ander in een machtspositie) een jeugdige opdringt met als doel de seksuele behoefte van verzorger(s) of derde(n) te bevredigen of financieel gewin te halen. De ernst kan variëren van licht (begluren, dwingen te kijken) tot ernstig (verkrachting, seksuele exploitatie) en van eenmalig tot frequent en langjarig.

Seks met jeugdigen onder de zestien jaar is in Nederland strafbaar.

Combinaties

In de praktijk komen vaak combinaties van vormen van kindermishandeling voor. Lichamelijke mishandeling, verwaarlozing en seksueel misbruik hebben meestal ook een emotionele component.

Omgekeerd heeft emotionele mishandeling en verwaarlozing niet altijd ook een lichamenlijk component en komt seksueel misbruik vaak wel solitair voor, zonder dat er ook sprake is van andere vormen van kindermishandeling.

Een voorbeeld van een 'combinatievorm van mishandeling' is Pediatric Condition Falsification (PCF), voorheen aangeduid als het Münchhausen by proxy syndroom (MBPS). PCF wordt omschreven als 'een spectrum van minder en meer ernstige casuïstiek, waarbij een gezond kind als ziek of gehandicapt gepresenteerd wordt in het medische circuit door de verzorger(s), of een ziek kind wordt gepresenteerd met een ernstiger probleem dan hij of zijn werkelijkheid heeft, met schade tot gevolg'. Het spectrum omvat de volgende mogelijkheden:

- Een overbezorgde angstige verzorger, een verzorger met gebrekkige kennis en een interpretatie van normale symptomen als ziekteverschijnselen;
- Een verzorger die, als gevolg van een psychiatrische ziekte, werkelijk denkt dat zijn of haar kind ziek is;
- Een verzorger die een ander ziekteconcept heeft van de oorzaak van symptomen (bijvoorbeeld. 'mijn kind is "allergisch" voor alles');
- Een verzorger die falsificeert (verzint) of symptomen induceert (veroorzaakt).

Bijlage 3. Signalenlijst

De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van verzorgers genoemd. Ook informatie over andere kinderen in het gezin wordt betrokken bij de afwegingen.

Lichamelijke signalen

- wit gezicht (slaap tekort)
- hoofdpijn, (onder)buikpijn
- blauwe plekken
- slecht verzorgd er uit zien
- geslachtsziekte
- jeuk of infectie bij vagina en anus
- urineweginfecties
- vermageren of dikker worden
- pijn in bovenbenen, samengeknepen bovenbenen
- houterige lichaamsbeweging
- niet zindelijk (urine/ontlasting)
- zwangerschap
- lichamelijk letsel
- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- gedragsignalen
- somber, lusteloos, in zichzelf gekeerd
- eetproblemen
- slaapstoornissen
- schrikken bij aangeraakt worden
- hyperactief
- agressief
- plotselinge gedragsverandering (stiller, extra druk, stoer)
- vastklampen of abnormaal afstand houden
- isolement tegenover leeftijdgenoten
- zelfvernietigend gedrag (bijvoorbeeld haren uittrekken, praten over dood willen, suïcidepoging)
- geheugen- en concentratiestoornissen
- achteruitgang van leerprestaties
- overijverig
- zich aanpassen aan ieders verwachtingen, geen eigen initiatief
- extreem zorgzaam en verantwoordelijk gedrag
- verstandelijk reageren, gevoelens niet tonen (ouwelijk gedrag)
- geseksualiseerd ("verleiden") gedrag, seksueel getint taalgebruik
- opvallend grote kennis over seksualiteit (niet passend bij de leeftijd) verhalen of dromen over seksueel misbruik, soms in tekeningen
- geen spontaan bewegingsspel
- moeite met uitkleden voor gymles of niet meedoen met gym
- spijbelen, weglopen van huis
- stelen, brandstichting.

Verslaving aan alcohol of drugs

Kenmerken verzorgers/gezin

- verzorger troost kind niet bij huilen
- verzorger klaagt overmatig over het kind, toont weinig belangstelling
- verzorger heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- verzorger is zelf mishandeld of heeft psychiatrische- of verslavingsproblemen
- verzorger gaat steeds naar andere artsen/ziekenhuizen ('shopping')
- verzorger komt afspraken niet na
- kind opeens van school halen

- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- 'multi-problem' gezin
- verzorger die er alleen voorstaat
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- isolement
- vaak verhuizen
- veel ziekte in het gezin

Sociaal-economische problemen

- werkloosheid, slechte behuizing, migratie, enzovoorts
- veel ziekte in het gezin
- draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

Signalen seksueel misbruik

Lichamelijke signalen

- verwondingen aan genitaliën
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina *en/of* anus
- problemen bij het plassen
- recidiverende urineweginfecties
- pijn in de bovenbenen
- pijn bij lopen *en/of* zitten
- seksueel overdraagbare ziekten

Psychosociale signalen

- angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder
- sterk verzorgend gedrag, niet passend bij de leeftijd van de leerling (parentificatie)

Afwijkend seksueel gedrag

- excessief *en/of* dwangmatig masturberen
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- seksueel agressief en dwingend gedrag ten opzichte van andere kinderen
- niet leeftijdsadequaate seksueel spel
- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- angst voor zwangerschap
- angst om zich uit te kleden
- angst om op de rug te liggen
- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- schrikken bij aangeraakt worden
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- geen plezier in bewegingsspel

Signalen seksueel grensoverschrijdend gedrag bij kinderen en het vlaggensysteem

Er kan sprake zijn van grensoverschrijdend gedrag als:

- Er sprake is van manipulatie of dwang
- Kinderen elkaar pijn doen
- Er voorwerpen in vagina of anus geduwd worden
- Er geweld gebruikt wordt
- Het om een grote groep kinderen tegen één kind gaat

Jonge kinderen zijn samen met andere kinderen hun lichaam aan het ontdekken. Zo komen ze te weten wat er hetzelfde is aan elkaars lichaam en wat juist anders. 'Doktertje spelen' is hierbij een favoriet spel. Toch zijn er ook grenzen bij spelletjes tussen kinderen onderling.

PROTOCOL Kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag

Voor professionele opvoeders en voor verzorgers is er het vlaggensysteem¹⁹ ontwikkeld waarmee seksueel gezond én seksueel grensoverschrijdend gedrag van kinderen en jongeren kan worden geduid en bijgestuurd. Wanneer het grensoverschrijdend gedrag niet kan worden bijgestuurd of er zijn aanwijzingen voor misbruik of mishandeling van het kind in kwestie, neem dan contact op met het CJG of vraag advies aan Veilig Thuis.

Signalen (aanstaande) meisjesbesnijdenis²⁰ (vrouwelijke genitale verminking)

- vertellen over meisjesbesnijdenis in het algemeen
- aankondigen van besnijdenis

Directe gevolgen tijdens en na de ingreep

- extreme pijn (wanneer de ingreep zonder verdoving plaatsvindt)
- klachten bij urinelozing (pijn bij plassen, ophoping urine in de blaas)
- overmatig bloedverlies
- kans op infectie
- kans op overlijden van het meisje

Mogelijke gevolgen na de ingreep

- moeilijke en/of pijnlijke urinelozing
- urineweginfectie
- chronische pijn in de onderbuik
- littekenvorming
- menstratieklachten

Een vermoeden van meisjesbesnijdenis actueel of in de toekomst moet direct bij Veilig Thuis gemeld worden.

Signalen eerge relateerd geweld

- angst
- schichtig reageren
- onzekerheid
- verwardheid
- apathisch zijn
- in zichzelf gekeerd zijn
- zich afsluiten van de buitenwereld.

Verandering van gedrag

- plotselinge stressreacties
- schoolverzuim
- westerse kleding inruilen voor traditionele kleding en hele lichaam bedekken
- direct na school naar huis gaan
- stelselmatig opgehaald worden door vader of broer(s)
- vriendschappen verbreken
- verwondingen
- blauwe plekken

Ontwijkend gedrag

- ontwijkende antwoorden op directe vragen over bijvoorbeeld verwondingen of sociale controle door familie
- lichamelijke verwaarlozing
- zelfmoordpogingen
- zinspelen op zelfmoord
- fatalistische houding
- verhalen over geweld tegen andere familieleden

¹⁹ Zie voor meer informatie over het vlaggensysteem: <https://vlaggensysteem.nl/>

²⁰ Zie voor meer informatie: meisjesbesnijdenis.nl

Bijlage 4. Sociale kaart

Het is belangrijk om de sociale kaart zo volledig mogelijk in te vullen met de organisaties en instanties van de regio waar uw kinderopvangorganisatie gevestigd is en dit op een zichtbare plaats voor alle beroepskrachten beschikbaar te stellen.

Organisatie	Politie alarmnummer (bij noodsituaties)
Telefoonnummer	112
Organisatie	Politie alarmnummer (wanneer er geen nood is)
Telefoonnummer	0900-8844
Organisatie	Veilig Thuis regio Hollands Midden
Telefoonnummer	0800-2000 https://veiligthuishollandsmidden.nl/
Organisatie	Aandachtsfunctionaris Kinderopvang 't Kasteel – Sjoukje van der Vlist – de Vries
Telefoonnummer	071-5136408 sjoukje@tkasteel.nl
Organisatie	Vertrouwenspersoon Kinderopvang 't Kasteel – Joke Spannenburg
Telefoonnummer	06-5222509 joke@tkasteel.nl
Organisatie	Inspectie van het Onderwijs - vertrouwensinspecteur
Telefoonnummer	0900-111 3 111 https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/vertrouwensinspecteurs
Organisatie	GGD Hollands Midden
Telefoonnummer	088-308 30 00 https://www.ggdhm.nl/
Organisatie	CJG Leiden
Telefoonnummer	088-254 23 84 https://www.cjgleiden.nl/
Organisatie	Sociale Kaart Nederland
	https://landelijk.socialekaartnederland.nl/ Wegwijzer binnen het sociale domein. Zoekterm: Plaats – Doelgroep (bijvoorbeeld kinderen)